

Рішення
спеціалізованої вченої ради Інституту педагогіки
Національної академії педагогічних наук України
про присудження ступеня доктора філософії
Єрмак Тетяні Миколаївні

Спеціалізована вчена рада Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка на підставі прилюдного захисту дисертації «Формування лідерських навичок в учнів закладів загальної середньої освіти» за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» 03 червня 2025 р.

Єрмак Тетяна Миколаївна, 1973 року народження, має повну вищу педагогічну освіту за спеціальністю 01 «Початкове навчання» та кваліфікацію вчителя початкових класів, вчителя англійської мови у початкових класах. У період з 2016 по 2018 рік навчалась у Національному університеті біоресурсів і природокористування України за спеціальністю 073 «Менеджмент», з 2019 року по 2021 рік навчалась в Київському університеті імені Бориса Грінченка, за спеціальністю 074 «Публічне управління та адміністрування» за освітньо-професійною програмою «Державне управління». З 2019 року навчається в аспірантурі Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України. Нині працює на посаді директора ліцею № 157 Оболонського району міста Києва.

Роботу виконано в Інституті педагогіки НАПН України, м. Київ.

Науковий керівник – Засекіна Тетяна Миколаївна, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, член-кореспондент НАПН України, заступник директора Інституту педагогіки НАПН України з науково-експериментальної роботи.

Основні наукові положення та результати дисертаційного дослідження опубліковано в 26 наукових працях (21 одноосібних), а саме: 1 (у співавторстві) – у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection; 8 (1 у співавторстві) – у наукових періодичних виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України (категорії Б); 2 (1 у співавторстві) – у наукових періодичних виданнях інших держав; 1 – у тематичних наукових збірниках; 2 – методичних посібниках; 12 – матеріалах конференцій та семінарів.

1. Ковальчук В.І., **Єрмак Т. М.** Створення інформаційно-освітнього простору школи для формування в учнів навичок 21 століття. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. 2020. № 34. С. 85–102.

2. **Єрмак Т. М.** Формування лідерських навичок учнів як соціальна і педагогічна проблема. *Інноваційна педагогіка*. 2020. № 21. С. 221–225.

3. **Єрмак Т. М.** Готовність вчителів до формування лідерських навичок учнів. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник*

наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2020. № 27. С. 252–256.

4. **Єрмак Т. М.** Підготовка вчителів до формування лідерських навичок в учнів за програмою «Лідер у мені». Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, 2021, Вип. 46. Ч. 2. С. 188–195. doi: 10.31376/2410-0897-2021-2-46-188-195.

5. **Єрмак Т. М.** Класифікація і зміст лідерських навичок учнів закладів загальної середньої освіти. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. 2022. Вип. 3 (50). Ч.2. С. 267–273. doi: 10.31376/2410-0897-2022-3-50-267-273

6. **Єрмак Т. М.** Форми і методи формування лідерських навичок учнів закладів загальної середньої освіти. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. 2022. Вип. 4. С. 160–173. doi: 10.31499/2307-4906.4.2022.270602

7. **Єрмак Т. М.** Формування лідерських навичок учнів засобами проектної діяльності. Вісник науки та освіти. 2023. Вип. 4 (10). С. 449–459. doi: 10.52058/2786-6165-2023-4(10)-448-458

8. **Єрмак Т. М.** Дослідно-експериментальна апробація педагогічних умов формування лідерських навичок учнів у інноваційному освітньому середовищі ліцею. Alfred Nobel University Journal of Pedagogy and Psychology, 2 (26). 2023. С. 121–123. doi: 10.32342/2522-4115-2023-2-26-13

9. Kovalchuk V., **Iermak T.** The development of communication skills of students of secondary school as a component of their leadership potential. *Society. Integration. Education: Proceedings of the International Scientific Conference* (Rezekne, May 28th–29th, 2021). Rezekne, 2021. Vol. II. P. 292–303. DOI: 10.17770/sie2021vol2.6384

URL: <https://conferences.rta.lv/index.php/SIE/SIE2021/paper/view/4527>

10. **Єрмак Т. М.** Створення освітнього середовища в закладі загальної середньої освіти для формування лідерських навичок. *International Scientific Periodical Journal «Modern Scientific Researches»*. 2020. С. 69–72. URL: <https://www.modscires.pro/index.php/msr/issue/view/msr13-05/msr13-05>

11. Kovalchuk V., Shevchenko L., **Iermak T.**, Chekaniuk K. Computer modeling as a means of implementing project-based activities in STEM-education. *Open Journal of Social Sciences*. 2021. Vol.9. No.10. P. 173–183. doi: 10.4236/jss.2021.910013

12. Ковальчук В., **Єрмак Т.** Формування лідерських навичок в учнів закладів загальної середньої освіти: методичний посібник. Житомир, ПП «Рута», 2023. 228 с.

13. Лідерство, засноване на цінностях: кейси уроків з формування лідерських навичок учнів: методичний посібник / за заг. ред. Ковальчука В. І., **Єрмак Т. М.**, Козлової Т. В. Київ: ТОВ Видавнича група «Шкільний світ». 2023. 56 с.

14. **Єрмак Т. М.** Розвиток в учнів закладів загальної середньої освіти навичок ХХІ століття. *Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference «Challenges in Science of Nowadays»* (Washington, December 26–28,

2019). Washington, USA: EnDeavours Publisher, 2019. С. 107–115. URL: <https://www.interconf.top/documents/2019.12.26-28.pdf>.

15. Єрмак Т. М. Формування лідерських навичок учня на сучасному етапі розвитку суспільства. *Актуальні проблеми вищої професійної освіти: збірник наукових праць*. 2020. С. 70–73. URL: <http://kpppo.nau.edu.ua/files/Konfer2020.pdf>

16. Єрмак Т. М. Сучасні погляди на формування лідерських навичок школярів. *Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи*: зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ–Ірпінь, 7 квітня 2020 р.). Київ, 2020. С. 65–67.

17. Єрмак Т. М. Соціальне лідерство – нова людина. *Актуальні проблеми соціальної роботи: досвід і перспективи*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кам'янець-Подільський, 28 квітня 2020 р.). Кам'янець-Подільський, 2020. С. 38–42.

18. Єрмак Т. М. Роль емоційного інтелекту у формуванні лідерських навичок учнів. *Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Глухів, 14 травня 2020 р.). Глухів, 2020. С. 139–141.

19. Єрмак Т. М. Новий погляд на лідерство в умовах глобальних викликів. *Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути*: матеріали VIII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Київ, 11 вересня 2020 р.). Київ, 2020. С. 125–132.

20. Єрмак Т. М. Формування лідерських навичок учнів: реалії сьогодення. *Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Глухів, 13 травня 2022 р.). Глухів, 2022. С. 88–91.

21. Єрмак Т. М. Лідерські навички учнів: сучасний погляд на проблему. *Актуальні проблеми вищої професійної освіти: збірник наукових праць*. Київ, 2022. С. 27–28.

22. Єрмак Т. М. Створення освітньо-розвивального середовища для формування лідерських навичок учнів закладів загальної середньої освіти. *Технологічна і професійна освіта: проблеми і перспективи*. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (Глухів, 21 жовтня 2022 р.). Глухів. 2022. С. 267–371.

23. Єрмак Т. М. Розробка методичного супроводу формування лідерських навичок учнів ЗЗСО: проблемний аналіз. *Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи*: збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції (24–25 листопада 2022 р.). Київ–Ірпінь. 2022. С. 120–122.

24. Єрмак Т. М. Роль цифрових навичок учнів закладів загальної середньої освіти у формуванні майбутніх лідерів. *Цифрова трансформація та диджитал технології для сталого розвитку всіх галузей сучасної освіти, науки і практики* [Електронний ресурс]: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.,

26 січня 2023 р.: Вид.: MANS w Łomży, Ломжа, Польща, 2023. Ч. 1. С. 347–351.

URL:

https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/29166/1/Zbi%C3%B3r%20prac_Tom%201_2023-347-351.pdf

25. **Єрмак Т. М.** Роль учнівського самоврядування у формуванні лідерських навичок учнів закладів загальної середньої освіти. *Модернізація педагогічної освіти у глобальному вимірі безпеки соціально-турбулентного світу*: збірник матеріалів міжнародного форуму (16 лютого 2023 року). Київ. 2023. С. 373–375.

26. **Єрмак Т. М.** Волонтерство в структурі лідерських навичок учнів закладів загальної середньої освіти. *Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій*: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (7 квітня 2023 р.). Глухів. 2023. С. 122–125.

У дискусії взяли участь голова та члени спеціалізованої вченої ради.

Малихін Олександр Володимирович, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України.

Зауважень немає.

Алексєєнко Тетяна Федорівна, доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу інновацій та стратегій розвитку освіти Інституту педагогіки НАПН України.

Зауваження є:

1. У викладі змісту р. 1.2. бажано посилити аналітичний контент та авторську позицію дослідника. Також звертаємо увагу, що відносно деяких теорій лідерства, відібраних здобувачкою для аналізу (р. 1.2.), не вказано їх авторство.

2. З урахуванням особливостей міжособистісної взаємодії у малих групах школярів, до яких відносяться і шкільні класи, бажано було б присвятити більше уваги неформальному лідерству в освітньому середовищі.

3. Експеримент формувального етапу дослідження все ж має вузьку географію, оскільки сконцентрований у НВК «Спеціалізована школа I–II ступенів – ліцей» №157 Оболонського району м. Києва.

4. Робота значно виграла б, якби в описі результатів експерименту були наведені конкретні приклади.

Канішевська Любов Вікторівна, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту проблем виховання НАПН України.

Зауваження є:

1. Вважаємо, що завдання дисертаційного дослідження потребують лаконічнішого формулювання. Так, завдання № 4 і № 5 доцільно було б об'єднати.

2. Дисертанткою використано розроблений комплекс діагностичного інструментарію для визначення рівнів сформованості лідерських навичок учнів ЗЗСО. На нашу думку, варто було б детальніше зупинитися на характеристиці обраних методів дослідження.

3. Зміст дисертації значно збагатився, якщо б у підрозділі 3.1. «Аналіз підсумкових результатів педагогічного експерименту» було б висвітлено питання щодо проведення диференційованої роботи з учнями ЗЗСО, які виявили різні рівні сформованості лідерських навичок.

4. Окремі положення висновків до розділів дисертації мають описовий характер й не повною мірою узагальнюють здобуті автором результати дослідження.

5. Враховуючи актуальність проблеми дослідження формування лідерських навичок в учнів ЗЗСО, а також його наукову новизну та практичне значення, бажано було б за результатами підготовки рукопису дисертації видати монографічне дослідження, яке зробило б доступними цікавий фактологічний матеріал та висновки здобувача наукового ступеня Т. М. Єрмак для широкого кола зацікавлених осіб.

Попов Роман Анатолійович, доктор педагогічних наук, доцент, головний науковий співробітник відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України, заступник директора з науково-організаційної роботи та міжнародних наукових зв'язків Інституту педагогіки НАПН України.

Зауваження є:

1. У першому розділі «Формування лідерських навичок в учнів закладів загальної середньої освіти як педагогічна проблема» бажано було б детальніше розкрити сучасний стан формування лідерських навичок в учнів на основі аналізу наукових напрацювань сучасних психологів, соціологів, адже вплив психічного стану особистості, її темперамент, характер, здібності значною мірою впливають на лідерську позицію і лідерську поведінку.

2. У підрозділі 1.1. до переліку базових понять дослідження бажаного було б додати поняття «сформованість лідерських навичок в учнів», що повніше б розширило категорійно-понятійне поле і було свідченням результату формування.

3. У межах другого розділу «Структурно-функціональна модель формування лідерських навичок в учнів закладів загальної середньої освіти» варто було б розширити компоненти, критерії та рівні сформованості лідерських навичок в учнів закладів загальної середньої освіти.

4. Розділ 3 «Експериментальна перевірка моделі формування лідерських навичок в учнів закладів загальної середньої освіти», а саме підрозділ 3.2. «Результати констатувального етапу експерименту», переобтяжений таблицями та діаграмами, частину яких можна було б перенести в додатки задля спрощення сприйняття остаточних результатів науково-педагогічного дослідження.

Пшенична Ірина Сергіївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філології та перекладу Київського національного університету технологій та дизайну.

Зауваження є:

1. Більшість положень дисертаційного дослідження виважені, мають міцне методологічне і психолого-педагогічне підґрунтя, проте дещо обмеженим є аналітичний аналіз практичного підходу до формування лідерських навичок в учнів ЗЗСО.

2. У першому розділі дисертантка здійснила ґрунтовний аналіз теоретичних основ формування лідерських навичок в учнів ЗЗСО, проте, на нашу думку, доцільним було б проведення та опис порівняльного аналізу українського та зарубіжного досвіду за означеною проблемою.

3. Вважаємо, що в підрозділі 2.1. варто було б повніше розкрити логіку вибору саме структурно-функціональної моделі, яку було визначено як модель формування лідерських навичок в учнів.

4. У тексті дисертації зустрічаються синтаксичні неточності.

На зауваження, висунуті членами спеціалізованої вченої ради, дисертантка дала відповіді.

Виступи опонентів – доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента НАПН України Л.В. Канішевської; кандидата педагогічних наук, доцента І.С. Пшеничної та рецензентів – доктора педагогічних наук, доцента Р.А. Попова; доктора педагогічних наук, професора Т.Ф. Алексеєнко дають підстави стверджувати, що зауваження не мають принципового характеру і не знижують цінність роботи.

Голова

спеціалізованої вченої ради _____

О.В. Малихін

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради, «Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада Інституту педагогіки НАПН України присуджує **Єрмак Тетяні Миколаївні** ступінь доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».